

Derol Pol aranol yahde he himbe Korintu

Habaru dow derol ngool

Pol, lilaado Iisa *Almasiihu, wakkati wonnoo nder hubeere Efeesu winndi derol aranol ngool yahde he himbe Korintu. Mbi'en duu ko Pol singi hawriine goondinbe Iisa *Almasiihu wonde Korintu.

Korintu hubeere mawne non, tawaane nder leydi Akaya. Nde nokku luumaaku, njawdi duu no tawee nder mayre. Himbe no ngara toon no njangga, no tefa anndal. Diinaaji iri iri he ir wadoofe hakke fuu no tawee toon.

Daliila binndol derol ngool woni Pol nani rafi potal no tawa hakkune goondinbe Iisa *Almasiihu wonbe Korintu. O winndii ngam jaabaade yamde de goondinbe Korintu ngadani mo misaali dow filla dewngal, ummitaaki goondinbe, tewu cakkanaangu tooruuje, e no haani dewal wadiree nder hawriine goondinbe.

Ko winndaa nder derol ngool :

Cannooje Pol e du'aa'u mum (1.1-9)

Poododirol hakkune goondinbe Korintu (1.10-4.21)

Filla jeenu e dewngal (5.1-7.40)

Filla tewu cakkanaangu tooruuje hakkune goondinbe Korintu (8.1-11.1)

Filla dewal Alla hakkune goondinbe (11.2-14.40)

Ummitaaki (15.1-58)

Filla balla hawriine goondinbe Ursaliima
(16.1-4)
Anniya jahaangal Pol e baynodirol mum (16.5-
24)

Cannooje

¹ Miin Pol mo, Alla subii wadī lilaado Iisa *Almasiihu e banndi'en Sostenes, minen mbinndani on derol ngool, ² onon hawriine goondinbe Alla wonnde hubeere Korintu, hawriine nde nder kawtal mum he *Almasiihu, Alla noddi dum wartiri feere ngam wartude seniibe. Miden njewta on, on fuu. Min mbinndii derol ngool duu ngam noddoobe innde Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden, to be tawa fuu. Iisa *Almasiihu gooto oo nii woni Joomiraawo meeden, kanko oon duu woni Joomiraawo mabbe. ³ Alla *Baabiraawo he Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden hokku on jam e moyyere.

Barkeeji kebeteedi har Iisa Almasiihu

⁴ Wakkati fuu mido yetta Alla ngam moodon. Daliila yettoore am ndee woni moyyere nde o hokki on har Iisa *Almasiihu. ⁵ Kawtal moodon he Iisa *Almasiihu barkinii on dow laawol iri ngool hen non fuu. On diikidii nder iri haala fuu, he nder iri anndal fuu, ⁶ dey-dey no seedaaku *Almasiihu tabbintiniraa hakkune moodon. ⁷ Ndenne, onon kediiibe gartol Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden, walaa kokkal ngal nakkani on nder kokke de *Ruuhu Alla hokkata goondindo. ⁸ Kanko Iisa *Almasiihu oon semmbindinta on faa nyannde huune fuu timmi. Ndenne, neddo fuu hebataa ko feliri on

nyannde fuu Iisa warti. ⁹ Alla no kolniifo, kanko duu noddi on kawton he Biyiiko Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden.

Poododirol hakkune goondinbe Korintu

¹⁰ Banndiraabe, ko eelanmi on woni ngam barke Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden, nannodiron, laatee hunduko wooto. To accee poododirol gom fuu naata hakkune moodon. Ngadee daane worre, miilooji moodon duu laato miilo wooto. ¹¹ Banndiraabe am, se goonga koreeji debbo bi'eteedo Kolowe mbi'i kam ko poododirol no hakkune moodon. ¹² Ko ngidumi wi'ude do kam woni, ko hakkune moodon no woodi bi'oowo : « Miin kay, Pol tokkumi. » Goddo wi'a kam duu : « Miin kay, Apolos tokkumi. » Goddo feere gom wi'a kam duu : « Miin kay, Piyer tokkumi. » Faa hannden duu hakkune moodon no woodi bi'oowo : « Miin kay, *Almasiihu tokkumi. » ¹³ Hanaa *Almasiihu no gooto naa noy ? Pol naa moy tontaa dow *bardugal ngam moodon ? Dow innde Pol naa moy ngadanadon *batisma ? ¹⁴ Mi yetti Alla ko yaari Kirispus he Gayus, walaa mo ngadanmi *batisma hakkune moodon. ¹⁵ Ndenne, walaa fuu baawdo wi'i dow innde am wadana *batisma. ¹⁶ Goonga non, mi wadani koreeji Istefanas duu *batisma. Amma nder anndal am, ko yaari himbe bee walaa mo ngadanmi *batisma. ¹⁷ Iisa *Almasiihu lilaay kam mi wadawa *batisma. O lilaana kam naa ngam mi waajowo himbe dow *Habaruu lobbo, tawee mi nafaaraaki hikmaaku bii-aadama

fuu, ngam to baawde tawaade nder maayde makko dow *bardugal wartu meere.

Iisa Almasiihu, baawde e hikmaaku Alla

¹⁸ Filla maayde Iisa dow *bardugal no kaandi to woppube laawol Alla. To meeden, enen wonbe dow laawol kisinam, dum baawde Alla.

¹⁹ Ngam no winndaa, wi'aa :

Mi halkan hikmaaku jom'en hikma,

*mi moytan anndal jom'en annde.**

²⁰ Toy jom'en annde naa jannginoobe *Tawreeta ngoni? Naa toy welbe demle ngoni? Alla holli ko hikmaaku himbe duuniyaaru nduu, he kaandi fuu no go'o. ²¹ Dow hikmaaku

Alla, himbe duuniyaaru, kam'en he hikmaaku mum'en fuu, keppi annditidde Alla. Ngam majjum wadi, Alla hi'i ko no haani hisinde nedfo fuu goondindo mo nder laawol waaju *Habaruu lobbo, waaju mo himbe ndaari, he kaandi fuu no go'o. ²² *Yahudankooobe no ngidi kollee

alamaaji kaaydiniidi, Gerekankooobe duu no tefa hikmaaku duuniyaaru. ²³ Amma minen, habaru *Almasiihu tontaado min mbaajoo. Habaru oo laatani *Yahudankooobe laawol fergere, be kanaa *Yahudankooobe duu no ndaara mo hano kaandi.

²⁴ Amma to mo Alla noddi fuu, Yahudanke naa mo hanaa Yahudanke, *Almasiihu woni baawde Alla e hikmaaku Alla. ²⁵ Ngam hikmaaku Alla ngu himbe adi hano kaandi, no furi hikmaaku bii-aadama. Kaden duu ko himbe ndaarata hano jaccere Alla no furi semmbe bii-aadama.

* **1:19** 1.19 Esaaya 29.14

26 Banndiraabe, miccitee no ngorrunodon fadde Alla noddude on. Duudfaa hakkune moodon tawreteebe hikmaaku nder giide bibbe aadama. Duudfaa hakkune moodon duu tawreteebe laamu gom naa yuwbe he cuudi mawdi. 27 Amma ko tagaabe ndaari hano kaandi, Alla subii ngam semtinde jom'en hikmaaku. Ko tagaabe ndaari walaa semmbe fuu, Alla subii ngam semtinde jom'en semmbe. 28 O subake nder duuniyaaru kujje de himbe ndaari meere, ko yawni, ko hanaa fuy ngam ko anndanoo no woodi darja laatoo meere. 29 O wadi dum ngam to neddo fuu fiyu gabaare mum yeeso makko wi'a kam no goddum. 30 Kanko feji on he Iisa *Almasiihu. Alla duu wadi o laatani en hikmaaku yuwngu to mum. Nder laawol *Almasiihu wadi laatiden dartiibe, laatiden seniibe, rimfinaabe he maccangaaku hakke. 31 Hano no dum winndiraa nder dewte Alla wi'aa : *Piyoowo gabaare mum fuu, wada dum ngam Joomiraawo.*†

2

Waaju Pol nder Korintu

1 Banndiraabe, wakkati ngarnoomi to moodon, mi nawtoraaki beldum demngal fuu naa hikmaaku gom ngam waajaade on dow siri Alla cuudiiido. 2 Mi wadaay anniya waajaade dow huune fuu se hanaa dow Iisa *Almasiihu e no o tontiraa dow *bardugal. 3 Miin he hoore am, wakkati puddumi warde to moodon, nder leesinaaku ngarmi to moodon, mido diwna ngam kulal heewi berne am. 4 Haalaaji am

† 1:31 1.31 Yeremiya 9.23

e waaju am tiigaaki dow anndal luggudfiggal naa dow demngal mbelngal, amma dow baawde de *Ruuhu Alla wadata di tiigi. ⁵ Di tiigake dow mum ngam to goondinol moodon tiigoo dow hakkillo bii-aadama, amma ngol tiigoo dow baawde Alla.

Hikmaaku yuwngu to Alla

⁶ Tabbat, sikka fuu walaa, filla hikmaaku min ngoni miden ngada hakkune be goondinol mum'en benndi. Hikmaaku ngu min ngoni miden ngada filla mum nguu, hanaa hikmaaku duuniyaaru. Ngu hanaa duu hikmaaku woodube ardañal nder mayru, be laamu mum'en woodi keerol. ⁷ Amma ngu hikmaaku yuwngu to Alla, ngu ndenno siri mum suudaa. Ngam teddungal meedfen wadi Alla subii ngu, fodani en ngu illa duuniyaaru tagaakano. ⁸ Walaa jom ardañal gom nder duuniyaaru nduu anndando hikmaaku nguu, ngam nde nii jom ardañal gom anndaniino ngu, nden be tontataano Joomiraawo jom teddungal. ⁹ No winndaa, wi'aa :

Ko hitere fuu hi'aay,

ko nowru fuu nanaay,

ko berne fuu miilaaki,

*kam Alla siryanii hidube dum.**

¹⁰ Amma enen, Alla wannginani en dum har *Ruuhu mum ngam *Ruuhu Alla no tayko huune fuu, baa siri makko luggididido. ¹¹ Walaa baawdo anndi ko tawaa nder berne goddo, nde hanaa ruuhu joomum. Ndenne walaa anndudo siri Alla, nde hanaa *Ruuhu makko.

* 2:9 2.9 Esaaya 64.3

12 *Ruuhu mo kebuufen oo yuwaay nder duuniyaaru, amma to Alla o yuwani en ngam paamen moyyere fuu nde o fodani en. 13 Wakkati fuu mo min njannnginta, min njannngintaana ko *Ruuhu Alla ekkintini min. Min kaalataa ko hikmaaku bii-aadama jannnginta. Hebube *Ruuhu makko been, goongaaji *Ruuhu Alla tan min ngoni miden njannngina dum'en. 14 Neddo he hoore mum tan waawaa jabi ko yuwi to *Ruuhu Alla. Ko yuwi to *Ruuhu Alla fuu joomum waawaa faami dum ngam he giide joomum dum wa'aana hano kaandi. Har *Ruuhu Alla tan neddo waawi faamude dum. 15 Goodudo *Ruuhu Alla no waawi tayki huune fuu ko *Ruuhu Alla ekkintinta. Amma kanko kay hanaa neddo fuu waawi tayki miilo makko. 16 Ngam no winndaa, wi'aa :

*Walaa anndudo miilo Joomiraawo,
faa jannngina ngo ?†*

Amma enen, miilo meeden he miilo *Almasiihu fuu no go'o.

3

Hedran-hedran hakkune goondinbe Korintu

1 Banndiraabe, mi waawaa haaldi he moodon hano no kaaldiranmi he heewbe *Ruuhu Ceniido. Amma tilay mi haaldira on hano no kaaldiranmi tokkuba muuyde berne. Mi haaldiran on hano no kaaldiranmi be benndaay nder goondinde *Almasiihu. 2 Ko kokkumi on dum, hano biraadam kokkumi on, hanaa nyaamdu tekkunu gom kokkumi on, ngam

† 2:16 2.16 Esaaya 40.13

on keewtaaki nyaamude ko tekkidi. Faa warde hannden on potaay hokkeede ko tekkidi ³ ngam baa joonin muuyde berde moodon tan tokkudon. Nde nii haasidaaku he geddi no hakkune moodon, too faa hannden nder tokkol muuyde berne tawedon, odon ngolla duu golle tokkufe duuniyaaru. ⁴ Nde nii goddo moodon wi'i : « Miin, Pol tokkumi », faa ooto duu wi'i : « Miin kay, Apolos tokkumi. » Iri nii he bann dum hollataana ko on burdinaay ko'e moodon he tokkufe duuniyaaru.

⁵ Moy woni Apolos ? Moy woni Pol ? Min fuu difo, min gollanoobe Alla, be daliila mum'en laatidon goondinbe Iisa *Almasiihu. Neddo amin fuu humnii gollal ngal Joomiraawo halfini dum. ⁶ Miin aawii, Apolos yarni, amma Alla mawninta. ⁷ Aawdo oon e jarnudo oon fuu kanaa fuy, amma Alla mawnindo oon, kam woni fuu. ⁸ Ndenne aawdo oon e jarnudo oon fuu no potu. Neddo maabe fuu dey-dey tampiri mum yobetee. ⁹ Ngam min fuu, min gollidoobe dow laawol Alla. Onon duu ngonni gese Alla.

Diidol aranol cinngaagol dow Almasiihu

On nyibdi Alla. ¹⁰ Dow moyyere nde Alla wadani kam ndee, mi diidii nyibdi hano no nyiboowo lobbo fuddirta. Goddo duu wari nyibi dow diidol nyibdi ndiin. Ndenne, neddo garoowo nyiba dow maggol fuu hakkiloo no nyibirta dow maggol. ¹¹ Ngam walaa baawdo wari diida diidol feerewol gom burngol aranol ngool. Diidol aranol ngool sinngaakina dow Iisa *Almasiihu. ¹² Neddo no waawi nyibirde

kanne naa cardi, naa nyibira kaaye dime naa ledde, naa nyibira hudo naa yommbe dow diidol ngool. ¹³ Nyannde darjal, neddo fuu gollal mum wanngintee yaasin. Hiite mannge wanngata nyannde mum, nge wanngina gollal neddo fuu. ¹⁴ Neddo fuu nyibi, nde nii hiite ngeen wadanaay nyibdi mum baafuy, too neddo oo golle mum yobetee. ¹⁵ Amma neddo fuu mo nge nyaami nyibdi mum, too joomum mursan njobdi mum. Joomum he hoore mum hisintee, wa'a hano doggudo fedditi hiite ngam dada. ¹⁶ On anndaa ko on suudu Alla naa ? Ndenne *Ruuhu makko duu no nder moodon. ¹⁷ Onon ngoni suudu Alla, neddo moodon fuu bonnudo suudu makko, o halkan joomum, ngam suudu makko no seniinu.

¹⁸ To neddo fuu majjin hoore mum. Nde nii gooto nder moodon no miila ko kam no woodi hikmaaku bii-aadama, too joomum wada hoore mum kaanjaado bibbe aadama heba joomum laato jom hikmaaku goonga e goonga. ¹⁹ Ngam hikmaaku bii-aadama no kaandi yeeso Alla. No winndaa, wi'aa : *Alla no nannga bibbe aadama nder yoye mum'en.** ²⁰ No winndaa, wi'aa kaden : *Joomiraawo no anndi miilo jom'en hikmaaku. Omo anndi duu ko ngo meere.†* ²¹ Ngam majjum wadi, to neddo moodon fuu fiyu gabaare mum dow bii-aadama. Huune fuu, onon njeyi dum. ²² Pol, Apolos, Piyer, duuniyaaru, mbuurnam naa maayde, kujje joonin naa kujje garooje, dum fuu onon njeyi dum. ²³ Onon, *Almasiihu jeyii on, *Almasiihu duu, Alla jeyii

* **3:19** 3.19 Ayuuba 5.13 † **3:20** 3.20 Jabuura 94.11

dum.

4

Filla Pol dow lilaabe Almasiihu

¹ Adee min hano gollanoobe *Almasiihu be potaa fuy, halfinaabe waaju siriji Alla cuudiidi.

² Amma ko hidaa he halfinaabe woni, be laato hoolniibe. ³ Mi hiitaako hoore am. Mi wannaaka kiitodon kam naa mi yaaree yeeso hiitotoobe biibe aadama kiitoo kam. ⁴ Baa nii walaa ko mi tuumirta hoore am, walaa ko hollataa ko mi dartiido. Joomiraawo woni etoowo gollal am. ⁵ Ndenne, to neddo fuu hiito banndum fadde wakkati podaado oon yottaade, wakkati mo Joomiraawo wartata. Ko suudi nder nimre fuu, kanko wurtinta dum yaasin labdo tar, o wanngina anniyaaji cuudiidi nder berne fuu. Nder wakkati oo, Alla yettata neddo fuu dey-dey no joomum haaniri.

⁶ Banndiraabe, mi haalanii on dow am, miin e Apolos, ngam min laatanoo on ko yeewoton, ekkitodon. Mi hokki on misaali oo dow amin ngam paamon maana haala kaa : « Neddo fuu haanaa yaaro ko winndaa. » Ndenne to neddo moodon fuu fiyu gabaare mum wi'a ardiido oo no buri ooto. ⁷ Moy burdini ma goddo ? Huune fuu ko kebudaa, hanaa Alla hokki ma dum naa ? Nde nii a jabi ko dum goonga, too dume wadi ada fiya gabaare dow majjum hano hanaa a hokkaa dum non ?

⁸ Illa ndeen odon kaari ! Illa ndeen on riikube ! On laatake laamiibe, amma minen kay, min kanaa laamiibe ! Nde nii goonga fuu on laamiibe non, minen duu min laamodoto

he moodon! ⁹ He giide am, minen laatiibe *lilaabe, Alla henni min gafa hano hiitanaabe kiite maayde. Min laatake ko duuniyaaru fuu, maleykaabe e biibe aadama ngarta yeewa. ¹⁰ Minen, min haanjaabe ngam min tokkuba *Almasiihu, amma onon goondinbe *Almasiihu, on jom'en hakkillo. Minen, min ngalaa semmbe fuu, amma onon kay, ofon keewi semmbe. Onon, ofon teddinee, minen duu, miden pamdinee. ¹¹ Baa nii nder wakkati mo ngonden oo, rafo e domka seedaay he amin. Min koltaay koltal lobbal, miden boccee, wakkati fuu miden nder eggu-eggu. ¹² Miden njagga faa noy walaa. Miden njennee amma miden mbarkina jennoo be min. Nde min torraama, min munyan. ¹³ Nde mettuka haalaama dow amin, miden njaaboro haalaaji jam. Faa warde jooni miden yeewee hano buuri duuniyaaru, hano tuuni ndi himbe fuu paddata.

¹⁴ Mi winndanaay on derol ngool ngam mi semtina on, amma ngam foodude noppi moodon hano no poodiranmi noppi sukaabe am horsube. ¹⁵ Baa nii nde tawi nder kawtal moodon he *Almasiihu ofon ngoodi janninoobe ujunaaji sappo, baaba gooto nii ngoodufon. Miin duu woni baaba moodon oo, ngam min waajii on dow *Habaruu lobbol faa goondindo Iisa *Almasiihu. ¹⁶ Ndenne mi eeli on, nyemminon kam. ¹⁷ Mi lili Timote, biyam korsudo, kolniido nder kawtal mum he Joomiraawo to moodon, ngam o miccintina on no tokkirmi laabi Iisa *Almasiihu he no njanniniranmi di nder kawriide goondinbe fuu. ¹⁸ Wobbe nder moodon no piya

gabaaje mum'en no mbi'a kam'en no goddum, ngam ibe miila ko mi wartataa to moodon. ¹⁹ Amma nde Joomiraawo jabi, booyataa mi waraay to moodon. Nyannde fuu ngarmi to moodon, mido hidi mi hi'a ir baawde deye fiyoobe gabaaje mum'en no mbi'a kam'en no goddum njogii. Miin mi wannaaka he haalaaji mabbe mbeldi. ²⁰ Ngam Laamu Alla hanaa nder hunduko tawaa amma nder baawde *Ruuhu Alla. ²¹ Noy ngiddon mi warda to moodon. Mi warda sawru naa hidde he berne fewne.

5

Semteene hakkune goondinbe Iisa

¹ Mi nani ko nyiddinii gom, ko wadfaa hakkune moodon, filla mum no wadfee nokku fuu. Ir majjum wadataake baa hakkune heeferbe. Ko nyiddinii ko nanumi no haalee dum woni, hakkune moodon, goddo no waalda he deebammum. ² Dum nyiddinaaki to moodon faa odon piira dum gabaare. Fadde moodon fiyirde dum gabaare, dum haanaana mettinde berde moodon, nanngon neddo oo mburtinon mo nder hawriine moodon.

³⁻⁴ Baa nii ko miin he hoore am mi tawaaka hannden hakkune moodon, hakkillo am no he moodon. Nyannde fuu kawrudon dow innde Iisa *Almasihu Joomiraawo meeden, mi wondan he moodon nder baawde *Ruuhu Ceniido. To am, dow innde Iisa Joomiraawo meeden mi tayani neddo golludo ir golle dee kiite de tayanamoomi baa nii mido fotti. Tayanee mo iri kiite de tayanmoomi nder baawde Iisa

Joomiraawo meeden. ⁵ Kiite de tayanmoomi nii : Ngattee neddo oo nder juude Seydan, o bonna banndu neddo oo parkatak heba yonki makko hisinee nyannde gartol Joomiraawo.

⁶ On kebaay ko gasi ko piirudon gabaare. On anndaa ko yuufinirdum sedda tan heyi yuufina conndi budaani no ndi foti fuu naa ?

⁷ Ittee yuufinirdum kid'dum dum ngam ngarton hano conndi heyri budaani.* Sikka fuu walaa on kakkitaama, ittadon he yuufinirdum fuu. Ngam Iisa *Almasiihu, Njawdiri meeden *Juulde dimdinol Isra'ilankoobe sakkaama.† ⁸ Ndenne, to en njuulir juulde meeden yuufinirdum kid'dum, yuufinirdum berne baleere, wadoore ko boni. En njuulir buuru mo walaa yuufinirdum fuu. Buuru laatiido goonga mo walaa munafikaaku fuu.

⁹ Nder derol am gom, mi winndani on mbi'umi : To kawtee he yeenooƙe. ¹⁰ Ko mbi'umi to kawtee he maƙƙe, mi wi'aay to kawtidee he maƙƙe baa sedda nder duuniyaaru nduu, mi wondaa ƙe nder mbuurnam mum'en fuu mbuurdaana jeenu, naa suuno seedere, naa pasaaki laabi naa dewol tooruure. Ngam nde nii mi wi'i to kawtidee he maƙƙe baa isilam, ndenne mi wi'i on mburtodon nder duuniyaaru nduu. ¹¹ Amma, ko mbinndanmi, mi wi'a on dum woni : To ngondee he neddo bi'oowo kam no banndii'on goondindo Iisa, dey tinni no yeena yahde, naa no suunee seedere yahde, naa no

* **5:7** 5.7 Conndi heyri budaani - Conndi heyri ndii woni hawriine goondinƙe Iisa ƙe calaaki tuubude he gaƙol hakke.

† **5:7** 5.7 Daaru Burtaaki 12.15, 20.

rewa tooruure yahde, naa no nder fiyodirde ko'e himbe, naa nder yaru-yaru naa no faso laabi yahde. To nyaamdee sam he ir nedfo oo. ¹² Hiitaade be kanaa goondinbe Iisa hanaa golle meeden. Gollal moodon woni kiitodon wonbe nder hawriine moodon. ¹³ Alla hiitoto be ngoondinaay Iisa. Ndenne, ndiwee bondo oo hano no dum winndiraa, wi'aa : *Ndiwee bondo, itton hakkune moodon.*‡

6

Jaarodiol goondinbe nder kiitorde

¹ Nde luural naatii hakkune moodon, semteene non jaarodon goondinbe Alla dey njaarodiron yeeso be kanaa goondinbe. ² On anndaa ko nyannde gom goondinbe Alla bee kiitoytoo duuniyaaru nduu naa? Nde nii onon kiitoytoo himbe duuniyaaru nduu, ndenne dume hadataa on hiitanaade kujje pamare gonde hakkune moodon? ³ On anndaa ko enen kiitoytoo maleykaabe naa? Ndenne, eden mbaawi tabbat hiitaade kujje gonde no ngadee nder mbuurnam meeden hannden dam. ⁴ Nde nii iri kujje dee ngattii luural hakkune moodon, dume wadi odon ada kiite moodon odon njaara yeeso hiitotoobe, be kawriide goondinbe adaay godfum? ⁵ Mi haalani on dum ngam semteene nannga on. Ndenne, jom hikmaaku gooto walaa hakkune moodon baawfo hiitanaade bannidraabe moodon naa? ⁶ Sey nii ibe poododira, ibe noddodira yeeso be ngoondinaay Iisa.

‡ 5:13 5.13 Wi'itaade Tawreeta 17.7

⁷ Poofodirol hakkune moodon ngool nappere mawne non hakkune moodon. Dume wadi ko on mbaawaa munyi nde nii on toonyaama? Naa munyi nde nii on yoynaama teetadon ko njogidon? ⁸ Amma hannden fadde moodon munyude, onon he ko'e moodon ngonni no toonyo, naa no teeta banndiraabe moodon. ⁹ Tabbat odon anndi ko be ngoondinaay ndonataa Laamu Alla. To njammbee ko'e moodon.

Illa dewluɓe yeenooɓe naa ɓe ndewlaay, wadooɓe luudu, rewooɓe tooruuje naa ¹⁰ yarooɓe, wuyɓe naa pasotooɓe, jom'en haasidaaku naa fiyodirooɓe ko'e himbe, nder mabbe baa gooto ronataa Laamu Alla. ¹¹ Nii wobbe nder moodon fuu nga'unoo ndenno. Amma joonin on laabinaama, ngartiradon himbe Alla, jom'en dartinaaku dow innde Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden e *Ruuhu Alla meeden.

Teddinde Alla har banndu mum

¹² Wobbe nder moodon no mbi'a : « Huune fuu no daganii dum'en. » Goonga non, amma hanaa huune fuu nafata neddo. « Huune fuu no daganii kam », amma mi laatataako maccudo huune fuu. ¹³ Odon mbi'a kaden : « Nyaamdu reedu wadana, reedu duu nyaamdu wadana. » Goonga non, amma Alla halkan di fuu didi. Banndu bii-aadama tagaaka ngam jeenu, amma ndu tagakanaa ngam rewude Joomiraawo. Ndenne Joomiraawo jeyii ndu. ¹⁴ Alla ummintindo Joomiraawo meeden e maayde, ummintinowan en, enen duu, nder baawde mum. ¹⁵ On anndaa ko balli moodon ngonni terde *Almasiihu naa ?

No dagii mi hooya terde *Almasiihu, mi hawra he terde jeenoowo naa ? Abada, dum dagaaki.

¹⁶ On anndaa ko nedfdo fuu hawri he debbo jeenoowo, banndu mum he banndu debbo oo fuu ngartan banndu worru. Ngam no winndaa, wi'aa : *Be fuu dido, be ngarta banndu worru.**

¹⁷ Amma nedfdo fuu hawri he Joomiraawo, joomum he Joomiraawo ngartii go'o.

¹⁸ Ndoggee jeenu ! Ngam hakke fuu mo nedfdo wadata takkataako he banndu joomum. Amma nedfdo fuu yeeni, wadani banndu mum hakke. ¹⁹ Naa on anndaa ko banndu moodon woni suudu *Ruuhu Ceniido mo Alla watti nder moodon ? On njeyaa ko'e moodon. ²⁰ Alla soodii on coggu caadiingu. Ndenne, teddinee mo har balli moodon.

7

Njaabaaki dow fii dewngal

¹ Joonin, mi jaaboto on dow yamde de mbindandon kam. No woodi tawee gorko anndaa debbo. ² Amma, ngam hiinude nedfdo moodon fuu jeenu, no haani gorko fuu dewla debbo gooto, debbo fuu duu gorko gooto habbana dum.

³ Gorko fuu no haani humta haaju deekum, debbo fuu duu humta haaju gorum. ⁴ Debbo jeyaa banndu mum, amma gorum jeyii ndu. Gorko duu jeyaa banndu mum, amma deekum jeyii ndu. ⁵ To nedfdo moodon fuu faddoo hoore mum he banndum, se hanaa nii on caawodir potudon, dow wakkati sedfa mo ittudon ngam du'aade. Amma ko yaari wakkati oo, to nedfdo

* **6:16** 6.16 Fudforde 2.24

moodon fuu faddoo hoore mum he bannidum nde hanaa non neddo moodon fuu heppan jogaade hoore mum, Seydan heba laawol sii'aade on.

⁶ Nder ko mbi'umi dum, mi walaa mido tilsina on, amma mi walaana mido eela on. ⁷ Ko burmi hidude woni neddo moodon fuu joodo habbaay hano am. Amma neddo fuu he kokkal ngal Alla hokki dum. Wobbe kebi iri ngaldoo, wobbe duu iri ngaltoo.

⁸ Mido wi'a on, onon be ndewlaay, be ndewlaaka he rewbe be goriraaɓe mum'en maayi, nde nii on njoodake hano am on ndewlaay naa on ndewlaaka no furi. ⁹ Amma nde nii on mbaawaa jogaade ko'e moodon, ko furi woni ndewlee, ngam to suuno jeenu torru on.

¹⁰⁻¹¹ Onon rewbe wonbe nder cuudi mum'en mido wi'a on : « Debbo haanaa seeda he gorum. Non duu gorko haanaa seera deekum. »* Tilsinoore ndee hanaa tilsinoore yuwaana to am, miin Pol, amma nde tilsinoore yuwne to Iisa, Joomiraawo meeden. Amma nde tawi debbo gom seedi he gorum duu, o joodoro non, to o tefu baɓeede amma o tefa, o fota he makko.

¹² Har ko daarata onon horiibe mido wi'a on miin he hoore am : Nde nii goondindo Iisa gom no woodi deekiiyo mo goondinaay, ko debbo oo jabi wurdude he makko, to o seeru debbo oo. ¹³ Naa nde nii debbo goondindo gom no woodi goriyo mo goondinaay, ko gorko oo jabi wondude he makko, to debbo oo seeru he gorum.

* **7:10-11** 7.10-11 Daaruu Matta 5.32 ; 19.9 ; Markus 10.11-12 ; Luka 16.18.

¹⁴ Sabu gorko mo goondinaay oon no laabinee har banngal mum he deekum goondindo, kaden duu debbo mo goondinaay kam duu no laabinee har banngal mum he gorum goondindo. Nde nii hanaano nii he banndum nden bibbe moodon laabintaakeno. Amma joonin be laabube.

¹⁵ Nde nii mo goondinaay gom no hidfi seera goondindo gom, o seera mo. Nden kay debbo naa gorko goondindo oon, walaa fuu ko habbodiri dum he mo goondinaay oon. Ngam Alla noddi en faa mbuurden he jam. ¹⁶ Aan debbo goondindo, adfa anndi se adfa waawi hisinde gora naa? Aan gorko goondindo, adfa anndi se adfa waawi hisinde deeka naa?

Wadude iri jonnde nde Alla hidfi

¹⁷ Dum woni ko mbinndanmi kawriide goondinbe fuu kollumi be: Neddo fuu tinnoo wuura hano no Joomiraawo hokkirinoo dum laawol wuurude fadde Alla noddude dum. ¹⁸ Goddo ko Alla noddi dum no juulnaado, too, to joomum tefu suudfude juulnol mum. Nde goddo juulnaaka ko Alla noddi dum, to joomum wadu juulnee. ¹⁹ Juulneede he rafi juulneede fuu ngalaa maana mawdo gom. Ko furi nafude neddo woni tokkude tilsinooje Alla. ²⁰ Neddo fuu joodo jonnde mum hinnde wakkati Alla noddunoo dum. ²¹ Fadde Alla noddude ma, nde nii a maccudo, to dum habbu hoore maa. Amma nde nii a hebi laawol rimfineede, too durwu laata dimo. ²² Ngam maccudo noddaado warta har Joomiraawo, laatake dimo Joomiraawo. Non duu, dimo fuu noddaado laatake maccudo *Almasiihu. ²³ Alla soodi on coggu fansaaki

caadiingu sanne, ndenne to ngadee ko'e moodon maccube himbe. ²⁴ Banndiraabe worbe e rewbe goondinbe *Almasiihu, neddo moodon fuu joodo jonnde mum nde joodinoo wakkati Alla noddunoo dum.

Filla be baŋaaka e be goriraabe mum'en maayi

²⁵ Dow be baŋaaka, mi walaa fuu tilsinoore gom yuwande kam to Joomiraawo haaloore dow mabbe. Amma ngam Joomiraawo yurmaka kam wadi kam kolniido ko mbi'anmi dow mabbe nii. ²⁶ Ngam sabbu torraaji gondi no tummbi en, mido miila ko furi nafude woni neddo fuu joodo no worri. ²⁷ Nde nii a habbi, to tefu seerude. Nde nii a habbaay duu, to tefu habbude. ²⁸ Amma nde nii a baŋi naa a baŋaama, a wadaay gacce. Baŋudo e baŋaado fuu torraaji cattudi njarta nyannde fuu nder mbuurnam mum'en. Torraaji dii duu ngidumi hisinde on.

²⁹ Banndiraabe am, ko mbi'anmi oon woni wakkati gartol iisa *Almasiihu badake. Illa joonin, dewludo fuu wada mbuurnam mum hano dewlaay. ³⁰ Baliniido wada hano balinaaki. Gondo nder mbelirka berne wada hano berne mum metti. Coodudo duu wada hano njeyaa ko soodi. ³¹ Nafortoodo kujje duuniyaaru fuu wada hano meedaay nafaaraade de. Ngam duuniyaaru hannden tabbitataa.

³² Ko ngidumi woni kison sukkullaaji. Mo dewlaay hakkiltaakona he golle Joomiraawo, ko weli Joomiraawo tan o tefata. ³³ Amma dewludo, fii duuniyaaru adata hakkillo mum, ko welata deekum tan tefata. ³⁴ Ndenne hakkillo makko senndake. Hano non duu, surbaajo he debbo

mo gorum maayi dey dewlaaka, wafude ko weli Joomiraawo tan adata hakkillo mabbe, ngam ibe tefa be lamna balli mabbe e miilooji mabbe. Amma debbo dewlaado, fii duuniyaaru adata hakkillo mum, ko welata gorum tan tefata.

³⁵ Mi haalii dum ngam nafude on, hanaa ngam billande on. Mi haalani on dum ngam mbuuron no haaniri, peɗoɗon e Joomiraawo he berne worre.

³⁶ Nde nedɗo wadi alkawal habbande surbaajo mum dey no miila wadididde he surbaajo oo ko semtini, nde nii joomum waawaa surude hoore mum, nde nii joomum hi'i ko no haani habbana mo, ndenne sey o habbana mo, gadol hakke fuu walaa nder majjum. ³⁷ Amma nde joomum habbii anniya nder berne mum wi'i kam banataa, kam fukkodotaako he surbaajo mum tawa tilsinaaka, tawa duu no waawa hoore mum, too joomum wadi ko woodi. ³⁸ Ndenne banuɗo surbaajo mum oo wadi ko woodi, amma nde nii o banayno mo non, nden o wadannoo ko furi wodde.

³⁹ Boggol dewngal no habba debbo e gorum nde nii goriiko no foofa. Amma nde goriiko maayi, omo waawi hebude gidɗo mo gom, dewla mo. Amma tilay sey tawee gorko dewloowo mo oo no goondindɗo Iisa. ⁴⁰ Amma ngam mi tabbintini ko *Ruuhu Alla no wondi he am, ko etumi ndaarumi woni, nde nii debbo oo dewlaaka, nden o burannoo nannde beldum.

8

Filla tewu cakkanaangu tooruuje

¹ Har ko daarata yamde moodon dow tewu cakkanaangu tooruuje nguun, goonga non, hano no mbi'irdon dum, en fuu eden anndi ko wi'aa dow majjum. Anndal no rima fiyude gabaare wi'a kam no goddum. Amma hidde semm-bindinta goondinol neddo. ² Neddo fuu miili kam no anndi goddum, too, joomum yottaaki dey-dey to miili anndal mum yottini dum dow huune ndeen. ³ Amma neddo fuu hidɔi Alla, Alla no anndi dum.

⁴ Har ko ndaarata tewu cakkanaangu tooruure, eden anndi ko reweteebe fuu ngalaa nder duuniyaaru. Alla gooto duu tan woodi. ⁵ Baa nii ko himbe no mbi'a deweteebe gom no nder kammu naa dow leydi, goonga non nder miilo wi'oobe ir haalaaji dɔi, deweteebe no keewi, non duu joomiraabe maɓbe ngalaa keddi. ⁶ Amma to meeden, Alla gooto tan woodi, *Baabiraawo tagudo huune fuu, ngam makko duu mbuurden. Joomiraawo gooto duu woodi, Iisa *Almasiihu, mo har mum huune fuu tagaa, mo har mum duu ngonden eden mbuura. ⁷ Amma hanaa goondindo fuu woodi iri anndal ngaal. Wɔbbe mboowi nyaamde tewu nguu hano nii ngu tewu cakkanaangu tooruure, goondinol maɓbe ngol benndaay no fela be, be miila ko be ngadɔi hakke. ⁸ Ndenne nyaamdu badintaa en Alla. Nde en nyaami, dum beydataa en. Nde en nyaamaay duu, dum buyataa en.

⁹ On kokkaama laawol nyaamude iri nyaamdu fuu. Amma kakkilee to laawol nyaamude iri nyaamdu fuu laatanoo be benndaay nder goondinol mum'en fergere. ¹⁰ Aan anndudo

ko wi'a'a dow iri nii he banndum, nde nii mo benndaay nder goondinol mum gom hi'i ma nder suudu tooruure adfa nyaama iri tewu nguu, he giide maada dum hokkataa goondindo oo semmbe nyaamude kam duu tewu cakkanteengu tooruure nguu naa? ¹¹ Ndenne ngam anndal maada ngaal, a laatake daliila fergere goondindo oo, mo *Almasiihu maayi ngam hakkeji mum. ¹² Nde nii a wadi dum a laatake daliila fergere mo benndaay nder goondinol mum, a wadani *Almasiihu hakke. ¹³ Ngam majjum wadi, nde nii nyaamdu ndu nyaaman mi no waawi wada banndam goondindo wada hakke, too, mi nyaamataa iri tewu nguu faa abada, ngam to mi fergu mo o wada hakke.

9

Ko lilaado haani wadaneede daliila golle mum

¹ Miin, mi walaa laawol wadude ko ngidumi fuu naa? Mi hanaa lilaado naa? Mi hi'aay Iisa, Joomiraawo meeden naa? Hanaa golle Joomiraawo de ngollanmi, wadi ko ngoondindon naa? ² Baa nde nii to wobbe mi hanaa lilaado, too, mi lilaado to moodon, onon kay. Goondinol Iisa moodon ngool, no holla tabbat ko mi humnii golle lilaaku am de Joomiraawo halfini kam. ³ Dum woni ko njaabotoomi. ⁴ Ndenne, min ngalaa laawol yamude ko nyaamee he ko yaree daliila golle amin naa? ⁵ Ndenne, hakkune amin goodudo deekiyo walaa laawol yahdude deekum nder jahaale amin hano no *lilaabe gom naa hano no Piyer he minyiraabe Iisa *Almasiihu Joomiraawo meeden njaadirta he

deekiraabe mum'en ? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngoni *lilaabe haanube ngolla ngam keba ko mbuurdata ? ⁷ Moy wadata golle soogeraaku dey ittaa ceede yoba hoore mum ? Moy remata cabiije dey heppa nyaamude bibbe majje ? Moy durata sewre muɓɓere dey heppa yarude kosam mayre ? ⁸ Ko mbi'umi dum no miiloo bii-Aadama tan. *Tawreeta he hoore mum haalaay dow majjum naa ? ⁹ No winndaa nder *Tawreeta wi'aa: *Nder kette to wattan ngaari sumre wakkati ndi gollintee nder ngesa.** Ga'i gollooji tan Alla wanna he mum'en naa ? ¹⁰ Goonga fuu ngam meeden wadi, o haali ka naa ? Sikka fuu walaa, enen ka winndanaa. Demoowo fuu remataana ngam gokka keɓol barke demal mum. Cokkoowo duu wattaana gokka mum dow keɓol mbaka mum nder ko sokkata dum. ¹¹ Nde nii minen aawi barke *Ruuhu hakkune moodon, ko min kebata he moodon no furi ko min aawi hakkune moodon naa ? ¹² Nde nii wobbe no keba barke moodon, hanaa minen kaani hebude de naa ? Min munyi nder huune fuu, min nafaaraaki laamu amin ngam to min kaɗu *Habaruu lobbo, habaruu *Almasiihu, yahde yeeso. ¹³ Sikka fuu walaa oɗon anndi ko golloobe nder *Juulirde mawne mbuurdaana kujje de himbe ngaddata no cakka nder mayre. Nder sadakaaji kirseteedi dow sakkirde diin, *cakkanooɓe Alla duu kebata mbaka mum'en. ¹⁴ Hano non duu, Joomiraawo hokki laawol waajotoobe *Habaruu lobbo been duu mbuurda barke gollal waaju mum'en. ¹⁵ Amma miin kay, mi nafaaraaki baa

* 9:9 9.9 Wi'itaade Tawreeta 25.4

gootel nder kujje dee fuu. Mi winndaay coti di duu ngam yamude on dum. Mi soofi mi maaya he mi eela god'dum ! Mi jabataa ned'do fuu hada kam fiyirde dum gabaare.

¹⁶ To am, waajaade *Habaruu lobbo, hanaa dali-ila fiyude gabaare mum. Tilay mi waajoo, ngam bone woodani kam nde nii mi waajaaki *Habaruu lobbo ! ¹⁷ Nde nii miin he hoore am subinoo gollal ngaal, nden mido haani yobeede. Amma ngam walaa no ngad'anmi tilay mi golla, ngam golle non de kalfinaami. ¹⁸ Ndenne, dume woni njobdi am ? Njobdi am woni waajaade *Habaruu lobbo forba, tawee mi nafaaraaki beydaari fuu ndi *Habaruu lobbo hokki kam.

¹⁹ Baa nii ko mi hanaa maccudo ned'do fuu, mi wartiri hoore am maccudo himbe fuu, ngam foodude ko buri duudde nder mabbe tokka *Almasiihu. ²⁰ Hakkune *Yahudankooɓe, mi wadi hoore am Yahudanke ngam mi heba be. Hakkune tokkuɓe *Tawreeta Muusa duu, mi wadi hoore am tokkudo *Tawreeta Muusa, baa ko mi tokkaay tilsinooje deen ngam mi heba be. ²¹ Hakkune be tokkaay *Tawreeta Muusa, mido wada hoore am hano mo tokkaay *Tawreeta Muusa ngam mi heba be. Amma dum fuu hadaay mido feɗi he tilsinooje Alla ngam mido tokki tilsinooje *Almasiihu. ²² Hakkune be goondinol mum'en benndaay, mi wadi hoore am hano mo goondinol mum benndaay ngam mi heba be. Walaa ir ned'do fuu mo mi wartiraay hoore am ngam nder laawol fuu mi hisina wɓɓe nder maɓɓe. ²³ Mi wadi kujje dee fuu ngam yottinde *Habaruu lobbo oo he himbe. Mi wadi

de duu ngam hebude barke gonde nder makko.

²⁴ Paamee ko nde dadodirol no wadee, himbe heewbe ngonni doggoobe, amma gooto, woni keboowo tukunci gattaado oon. Ndenne, ndoggon keddi baawde moodon heba kebon moyyere ndee. ²⁵ Ciryotoobe dadodirol fuu, no eelta balli mum'en eeltol cattungol. Ibe ngafa dum ngam be mellee, baa nii ko lefol mabbe ngool duumataako. Amma enen kay, eden mellee lefol duumotoongol. ²⁶ Ngam majjum wadi miin, mi doggataa doggudu, doggoowo ngam meere. Hano non duu, nde nii mido durwa mi durwataa nder henndu. ²⁷ Amma mido ekkintina banndu am ko naawi, mido dawrana ndu, ngam to mi dadee wakkati fuu mo mbaajimi wobbe dow *Habaruu lobbo oon.

10

Misaali dow taarihi Isra'ilankoo

¹ Banndiraabe am, mido hidi mi miccintina on ko heewtinoo maamiraabe meeden nder jamaanu *Muusa. Be fuu ley luuldere, be duwi, be ndilli, be pedditi maayo Maaliya. ² Nder luuldere he nder maayo Maaliya ngoo, be fuu be ngadana *battisma, be ngarti tokkuba *Muusa. ³ Be fuu nyaami nyaamdu worru yuwnu to Alla. ⁴ Be fuu njari ndiyam gootam yuwdam to Alla. Ngam be njari ndiyam mburtiidam nder tepaare yuwne to Alla, wonnde no d'owtira be. Tepaare ndee woni *Almasiihu. ⁵ Amma duufal mabbe fuu ngadaay ko weli Alla, ngam majjum wadi, be fuu be maayi nder ladde yeeruure.

⁶ Kujje dee fuu ngadii ngam laatanoo en misaali heba to en laato hano maamiraabe meeden be suuno wafude ko boni nanngi berde mum'en. ⁷ To nyemminee wobbe mabbe, ndewon tooru-uje. No winndaa, wi'aa : *Jama'aare ndeen joodii, nyaami, yari, nden nde ummii nde fiji.** ⁸ To en nyemmin wobbe nder mabbe, naaten jeenu. Ngam tokkitaaki jeenu, ko watta himbe ujunaaji laso e tato maayani be nder nyalooma gooto. ⁹ To en cii'oo *Almasiihu hano no wobbe nder mabbe cii'irnoo Joomiraawo. Ngam wakkati be cii'inoo mo bolle coppi be, mbari duudal mabbe. ¹⁰ To nyemminee wobbe nder mabbe tokkitiibe no nguunitoo faa maleyka maayde adi yonkiiji mabbe. ¹¹ Kujje dee fuu keewtake be ngam dum laatanoo en misaali. De mbinndaama duu ngam de laatanoo en waaju, enen wonbe nder jamaanu cakitiido oo. ¹² Ndenne, miiludo darake faa woodi fuu, hakkiloo to bobboo. ¹³ Walaa etol hakkillo ngol ngadanadon, ngol bibbe aadama ngadanaaka. Amma Alla no kolniido, o accataa hakkillo moodon etee ko furi semmbe moodon. Amma nder etol hakkillo fuu, Alla hokkan on baawde munyude etol ngool. O hokkan on duu laawol wurtaade nder maggol.

To pantee sadakaaji gadanaadi tooruure

¹⁴ Onon banndiraabe am horsube, mboofdee dewol tooruure. ¹⁵ Mido haalana on kujje dee ngam mido miila ko on jom'en hakkillo. Ndenne etee, onon he ko'e moodon, ndaaron ko mbi'umi dum. ¹⁶ Jarol nyederde barke nde ngatten ngam

* **10:7** 10.7 Burtaaki 32.6 - 'Do Pol no wafa filla ga'el kanje ngel be pijani, be ngadani sadakaaji.

yettude Alla, wadataa en en fuu go'o nder yiyam *Almasiihu naa ? Buuru mo nyaameten oo, wadataa en en fuu go'o nder banndu *Almasiihu naa ? ¹⁷ Buuru gooto woodi. En fuu buuru gooto oon nyaamuden. Ndenne, en fuu kappa kuula meeden, en ngartii banndu worru.

¹⁸ Ndaaree bibbe *Isra'el, woowbe no nyaama sadakaaji cakketeedi dow sakkirde Alla been, be fuu be ngartii go'o nder *sadaka gadaado dow sakkirde Alla ndee. ¹⁹ Dume ngidumi wi'ude do ? Tewu cakkanaangu tooruure nguu no woodi maana mawdo gom naa ? Naa tooruure no goddum ? ²⁰ Aa'a. Amma ko ngidumi wi'ude do woni, ko sadakaaji dii ginnaaji cakkanaa, hanaa Alla. Miin nee, mi hidaa kawton he ginnaaji. ²¹ On mbaawaa njari he nyederde Joomiraawo, dey kaden njaron he nyederde ginnaaji. On mbaawaa nyaami le'al Joomiraawo, dey kaden nyaamon le'al ginnaaji duu. ²² Naa, en ngidaana njukken kiram Joomiraawo ? Naa, eden furi mo semmbe non ?

Ko neddo wadata fuu wada dum ngam ted-dungal Alla

²³ Goonga non wobbe no mbi'a : « Neddo no waawi wada huune fuu. » Amma hanaa huune fuu nafata. « Neddo no waawi wada huune fuu. » Amma hanaa huune fuu jaarata hawriine goondinbe yeeso. ²⁴ To neddo fuu tefu ko nafata hoore mum tan, amma tefa ko nafata bandum.

²⁵ Ko nyaamee ko sonnetee nder luumo fuu coodee nyaamon, to yamee yamtinodon fuy dow majjum ngam to miilooji moodon pelu on.

²⁶ Se goonga no winndaa, wi'aa : *Joomiraawo*

jeyii duuniyaaru e ko woni nder mayru fuu.[†]
²⁷ Alal misaali, nde nii mo goondinaay lisa gom noddi on ngaron nyaamon, nde on njabi on njehi, nyaamee huune fuu ko kokkadon. To yamee yamtinodon ngam to berde moodon pelu on. ²⁸ Amma nde nii goddo wi'i on: « Tewu nguu, tewu cakkanaangu tooruje non. » To on nyaamee ngu daliila bi'udo on haala kaa, heba duu to berde moodon pelu on. ²⁹ Ko mbi'umi dum, hanaa ngam moodon wadi mbi'umi dum, amma ngam ko kaaludo haala kaa waawi mi-ilaade.

Amma dume wadata berne goddo hiito kam dow ko etumi ngadumi, miin he hoore am? ³⁰ Nde nii mi yettii Alla ngam ko nyaamanmi, dume wadi mido felee ngam ko nyaamanmi dum? ³¹ Ndenne, nde nii odon nyaama naa nde odon njara naa nder ko ngatton fuu, ngadee dum ngam teddinde Alla. ³² To accee ko ngatton fuu laatanoo Yahudanke naa mo hanaa Yahudanke naa dum laatanoo hawriine goondinbe Alla laawol fergere. ³³ Njooddee ir jonnde nde njoodiimi. Nder ko ngadanmi fuu, mi tefataana ko welata himbe. Mi tefataa ko nafata kam, miin tan, amma mi tefataana ko nafata duudal himbe ngam be fuu, be kisinee.

11

¹ Nyemminee kam hano no miin e hoore am nyemminirmi *Almasiihu.

Filla gorko e debbo yeeso Joomiraawo

[†] **10:26** 10.26 Jabuura 24.1

² Mido yetta on ngam odon miccitoo he am nder ko ngatton fuu. Odon njogii duu ekkintinol ngol ekkitinmi on. ³ Amma, ko gidu mi paamon woni *Almasiihu woni ardiido gorko fuu. Gorko fuu duu woni ardiido debbo mum. Alla duu kam woni ardiido *Almasiihu. ⁴ Gorko fuu du'ii naa wadi annabaaku, hoore mum no suddi, gorko oo semtinii *Almasiihu, ardiido mum. ⁵ Amma debbo kaɓɓanaado fuu du'ii naa wadi annabaaku ko suddaay hoore mum, semtinii ardiido mum. Debbo oo wartii hano pemmbiido. ⁶ Ndenne, nde nii o suddataa hoore makko, o taya gaasa makko. Amma nde nii semteene non o taya gaasa makko naa o femmba ka, ndenne o sudda hoore makko. ⁷ Gorko haanaa sudda hoore mum, ngam tagaama nder nanndi Alla, omo holla teddungal Alla. Amma debbo kay teddungal gorum hollata. ⁸ Gorko tagiraaka banndu debbo amma debbo kam tagiraa banndu gorko.* ⁹ Kaden duu hanaa gorko tagaa ngam debbo, amma debbo tagaa ngam gorko. ¹⁰ Ngam daliila oo e ngam sabbu maleykaaɓe no tilsi debbo fuu sudda hoore mum, cuddol hoore ndee no holla ko o dowtaniido goriiko. ¹¹ Baa nii ko gorko tagaaka ngam debbo yeeso Joomiraawo, debbo no haajaa gorum, gorko duu no haajaa deekum. ¹² Baa nii ko debbo arano tagaado yuwaana he gorko, worɓe duu laawol rewɓe ngonni no naatira duuniyaaru. Debbo e gorko duu fuu yuwaana to Alla.

¹³ Ndaaree onon he ko'e moodon, ngi'on nde no haani debbo du'oo tawa suddaay hoore mum ?

* **11:8** 11.8-9 Daaru Fudɗorde 2.21-23.

14 Naa he giide himbe d'um semtinaaki gorko acca gaasa mum juutaa ? 15 Darja non debbo tawree gaasa juuka. O hokkaama ka ngam ka sudda hoore makko. 16 Amma nde nii god'fo no hidi yedda ko mbi'umi d'um, joomum faama ko d'um hanaa al'aada amin, d'um hanaa al'aada kawriide goondinbe Alla duu.

Hiraane Joomiraawo seniine

17 Har ko daarata kawriide moodon, walaa fuu to njettiranmi on, ngam on ngalaa odon kawra ngam wadude ko nafata amma on kawrataana ngam beydude bone hakkune moodon. 18 Arannde nii, mi nani wakkati kawrudon fuu, luural no nii hakkune moodon. Midfo miila duu ko nanumi d'um hanaa fewre. 19 Nde luural naati hakkune moodon no haani ngal wada hakkune moodon ngam wakkatiiji gom sey to luural wadi ko faamee moy'en ngoni dartiibe e goonga hakkune moodon. 20 Ndenne, nde on kawri hanaa hiraane Joomiraawo seniine woni no hawra on. 21 Ngam wakkati nyaamton, nedfo moodon fuu harantaakona nyaama hiraane mum tawi god'fo hakkune moodon no rafaa. God'fo moodon duu nanngi no yara faa no yiilto. 22 Dume wadi odon karanoo nyaamde e jarde ? Naa, on ngalaa cuudi to nyaamton naa to njaron non ? Naa hawriine goondinbe Alla njawidon, wadi odon ngidi ceminon be ngalaa fuy ? Dume ndoomudon mi wi'a on ? Mi wi'a midfo yetta on naa ? Aa'a ! Mi yettataa on nder gadol ir golle bonde dee.

23 Miin ko nanumi to Iisa Joomiraawo meeden, kanyum woni ko njottinmi to moodon : Iisa

Joomiraawo meeden wakkati be nyaamannoo nder jemma mo o nannganoo oon, o hooyi buuru, ²⁴ o yetti Alla, nden o helti mo, o wi'i : « Dum woni banndu am kokkaanu ngam moodon. Ngadee iri nii he banndum ngam miccitaade he am. » ²⁵ Nden gafa be kiirtake, o hooyi nyederde cabiijam, o wi'i be : « Nyederde ndee woni amaana keso tabbintinaado har yiiyam am. Ngadee iri nii he banndum wakkati fuu mo njarton cabiijam ngam miccitaade he am. » ²⁶ Ndenne, wakkati fuu mo nyaamudon buuru oo njarudon nyederde cabiijam dam, odon ngafa filla maayde Joomiraawo. Tittinkinee he wadude iri nii he banndum sey nyannde o warti.

²⁷ Neddo fuu nyaami iri buuru naa yari e nyederde cabiijam Joomiraawo no haaniraa, joomum wadi hakke gartirooje banndu naa yiiyam Joomiraawo meeden meere. ²⁸ Ndenne, neddo fuu yeewa hoore mum, fadde mum nyaamude buuru oon naa yarude he nyederde cabiijam dam. ²⁹ Neddo fuu nyaami buuru oon, yari e cabiijam dam, dey miilaaki ko woni maana kawtal mum he banndu Joomiraawo, joomum foodani hoore mum kiite. ³⁰ Ngam majjum wadi nyawbe he be balli mum'en mbaati no keewi nder moodon. Ko duudi hakkune moodon duu maayi. ³¹ Nde nii en yeewi ko'e meeden, en kiitataake. ³² Amma ngam to en kiitodee he himbe duuniyaaru, Joomiraawo no jukka en ngam eltude en. ³³ Ndenne banndiraabe am, nde nii on kawri ngam nyaamude hiraane seniine, neddo moodon fuu dooma banndum. ³⁴ Nde nii goddo moodon no nana rafo, joomum nyaama

wuro mum ginan, ngam to foodan hawriine moodon kiite.

Har ko daarata yamde moodon koddiide, mi faamtinan on se mi warii.

12

Kokke Ruuhu Ceniido

¹ Banndiraabe, har ko daarata kokke de *Ruuhu Ceniido hokkata goondindo, mi hidaa tawedon nder rafi anndal majje. ² Wakkati on ngoondinaayno Alla, tooruuje ngoni no pooda hakkillo moodon, no majjina on. ³ Paamee ko neddo fuu mo *Ruuhu Alla dowi waawaa wi'ude lisa no kudaado. Kaden duu neddo fuu mo *Ruuhu Ceniido dowaay waawaa wi'ude lisa no Joomiraawo.

⁴ Kokke feere-ferreeje ngoodi amma *Ruuhu gooto oon nii woni kokkoowo de. ⁵ Golle feere-ferreeje ngoodi, amma Joomiraawo gooto oon nii gollantee. ⁶ Laabi gollande Alla feere-ferreeji ngoodi, amma Alla gooto hokkata neddo fuu baawde gollirde di. ⁷ Neddo fuu he no *Ruuhu wangirta he mum ngam beydaari himbe fuu. ⁸ Oo hokkaama haala keewka hikmaaku, oodo duu hokkaama haala keewka anndal. *Ruuhu gooto oo, kanko woni kokkoowo be kokke dee fuu. ⁹ Goddo hokkaama goondinol manngol, ooto duu hokkaama nyawtol himbe. *Ruuhu gooto oo, kanko woni kokkoowo be kokke dee fuu. ¹⁰ Neddo oo hokkaama gadol ko haaydini, neddo ooto hokkaama gadol annabaaku, neddo gom duu hokkaama senndodirde ko yuwi to *Ruuhu Alla he ko yuwaay to makko. Goddo

hokkaama kaalol nder demle feere-fereeje, goddo kam duu hokkaama piirtol demle feere-fereeje deen. ¹¹ Fii feere-fereeji dii fuu, *Ruuhu gooto oon tan hokkata di. Omo hokka neddo fuu kokkal feere-feere'al hano no o hidiri.

Banndu worru, terde banndu dudde

¹² Alal misaali, banndu no worru amma ndu walaana terde dudde. No terde mayru duudiri fuu de kawrataana de laatoo go'o. Hano non duu tokkuɓe *Almasiihu ngorri. ¹³ En fuu, Yahudanke yahde mo hanaa Yahudanke, dimo meeden yahde maccudo meeden nder *Ruuhu gooto ngadanaden *batisma ngam laatoden banndu worru. En fuu duu *Ruuhu gooto oon kebuden.

¹⁴ Banndu neddo walaa tergal gootal, terde dudde ndu woodi. ¹⁵ Nde koyngal wi'i: « Miin, mi hanaa junngo, ndenne mi jeyaaka he banndu », dum wadataa ngal hakkitee he banndu. ¹⁶ Naa nde nowru wi'i: « Miin, mi hanaa hitere, ndenne mi jeyaaka he banndu », dum wadataa ndu hakkitee he banndu. ¹⁷ Too joonin, nde nii banndu fuu laatakenoo hitere, noy nanirten? Naa nde nii ndu fuu ndu laatakeno nowru, noy nanirten ko uuri e ko luubi? ¹⁸ Amma Alla hawrodiri kujje dee fuu nder banndu worru no weliri mo. ¹⁹ Nde nii banndu laatakeno terde worre, ndenne toy terde banndu deeto tawetenoo? ²⁰ Banndu no worru, baa nii ko terde mayru no duddi.

²¹ Hitere waawaa wi'ude junngo: « Mi walaa haaju maa. » Non duu hoore waawaa wi'ude koyngal: « Mi walaa haaju maa. »

22 Terde banndu baa worre haana wi'ude ir haala kaa, ngam baa terde banndu de ngi'eten hano de ngalaa semmbe fuu, no ngoodi ko nafata. 23 Terde banndu de teddungal mum'en no pamdi, kanye burden teddinde. Terde banndu de gi'ol mum'en no semteene non to meeden, kanye burden hilnaade. 24 Terde banndu meeden de gi'ol mum'en semtinaaki to meeden kaajaaka hilneede. Alla hawrodiri de, de fuu, hokki de ngalaa semmbe deen teddungal burde deeto. 25 Alla wadi dum ngam de kiln-odira heba to luural wadu hakkune majje. 26 Nde nii terde banndu gom no naawa, terde banndu deeto fuu kam'en duu nanan naawdum dum. Nde nii terde banndu gom teddinaama, terde banndu deeto fuu kam'en duu nanan beldum teddinol ngool.

27 Onon ngoni banndu *Almasiihu, nedfo moodon fuu duu no terde banndu makko. 28 Nii woni no Alla sinngiri hawriine goondinbe : Arannde nii o wadi *lilaabe, didabel o wadi annabiibe, tatabel o wadi jannginoobe. Nden o hokki wobbe kokke wadude ko haaydini, o hokki wobbe kokke nyawtol nyawbe. O hokki wobbe duu kokke ballal, wobbe kaden o hokki be kokke aardangal. Wobbe kebi kokke haalude nder demle feere-fereeje de be anndaa. 29 Nder hebube kokke feere-fereeje dee, hanaa be fuu ngoni *lilaabe, hanaa be fuu ngoni annabiibe, hanaa be fuu ngoni jannginoobe, hanaa be fuu kokkaa kokke wadude ko haaydini. 30 Be fuu duu, be kebaay kokke nyawtol nyawbe naa kokke haalude nder demle feere-fereeje de be

anndaa naa fiirtude ko haala nder demle deen.

³¹ Ndenne, ngattee semmbe moodon tefon kokke burde kokke deen fuu manngu. Amma jooni, ko kollanmi on woni laawol burngol laabi fuu.

13

Hidde

¹ Alal misaali mido haala nder demle himbe naa mido haala nder demle maleykaabe, nde nii hidde walaa nder berne am, miin he lenguru cenyooru naa baggu olkooru meere meere, fuu no go'o. ² Nde mi hebi kokkal wadude annabaaku naa kokkal faamude maana siri cuudfiido e hikmaaku fuu, naa nde mido woodi goondinol manngol faa mido sottina baamle, nde nii hidde walaa nder berne am, mi hanaa fuy. ³ Baa mi yeddanii talkaabe njawdi am fuu naa mi hokki banndu am, nde nii hidde walaa nder berne am, ko dum nafirta kam ?

⁴ Jom hidde no woodi munyal e nedfaaku. O walaa haasidaaku, o ronndataako hoore, o fiitaa gabaare, o wi'a kam no goddum. ⁵ Jom hidde wadataa ko semtini, tefataa ko nafata dum kam tan. O bernilawtaa, o jogitittaako ko boni fuu ko o wadaa. ⁶ Jom hidde nanataa beldum rafi dartinaaku, amma omo nana beldum goonga. ⁷ Wakkati fuu omo yaafo gacce de o wadana, omo hooli huune fuu. Omo deki gokka dow Alla nder huune fuu. Omo munya huune fuu.

⁸ Hidde hantataa faa abada. Amma annabaaku kay hantan, kokkal haalude demle feere-fereeje darnoytee, anndal duu hantan. ⁹ Anndal meeden huubaay, kokke wadude annabaaku duu no

ngoodi keerol. ¹⁰ Amma wakkati ko huubi wari, ko huubaay duu majjan.

¹¹ Wakkati ngonnoomi suka, haalaaji am, miilooji am e taykaaki am, kanyi he di mo anndaa god'dum fuu no go'o. Amma joonin ko mawnumi, mi acci golleeji cukaaku fuu.

¹² Joonin en ngalaa eden ngi'a kujje fuu he ko'e majje, de nga'aana hano ko woni no tiimee nder danndorgal. Amma warowan nyannde gom ko en ngi'iran huune fuu he gite meeden faa laaba tar. Joonin anndal am huubaay, amma wakkati warowan mo hano no Alla anndiri kam non anndiranmi huune fuu faa laaba tar.

¹³ Ndenne jooni, kujje tati tan duumotoo : Goondinol, gokka e hidde. Amma burngel mannungu nder majje woni hidde.

14

Filla kokke Ruuhu Ceniido

¹ Har ko daarta hidde, ko mbi'anmi on nii woni tefee nde, nden tefon kokke yuwooje to *Ruuhu Ceniido. Ko furi woni tefon kokkal wadude annabaaku. ² Ngam kaaloowo nder demngal feere'al ngal anndaaka, joomum Alla woni no haalda hanaa bii-aadama. Walaa baawdo faami ko joomum woni no wi'a, ngam nder baawde *Ruuhu Ceniido joomum woni no haala ko suudii dum. ³ Amma gadoowo annabaaku, himbe haaldata, ngam benndina goondinol mabbe, semmbindina be, nyawta berde mabbe. ⁴ Kaaloowo nder demngal feere'al ngal anndaaka, hoore mum woni no nafa, amma gadoowo annabaaku, hawriine goondinbe fuu

nafata. ⁵ Mido hidfi tawee on fuu odon kaala nder demle feere-fereeje de anndaaka, amma ko burmi hidfande on woni gadol annabaaku. Ngam gadoowo annabaaku furi nafude dina kaaloowo nder demngal feere'al ngal anndaaka. Amma nde baawdo fiirti ko o wi'i dum no tawa hakkune goondinbe ngam sembindinde be, idum nafa.

⁶ Jooni banndiraabe, alal misaali, mi wara to moodon mi haala hakkune moodon nder demngal feere'al ngal anndaaka gom. Nde nii ko kaalanmi dum hanaa ko mbannginanaami non, naa anndal kesal gom, naa annabaaku gom, naa jannginooje gom, too ko kaalumi dum walaa ko dum nafirta on. ⁷ Alal misaali kaden, seeseeru naa hoddu, kujje fijo de, nde nii piyaaka no woodiri, noy mbaawirden nanude ko de mbi'ata? ⁸ Naa nde puufoowo luwal konu, fuufaay luwal mum no woodiri, moy siryotoo fa'a konu? ⁹ Hano ir nii he banndum dum wa'ani on. Nde nii on kaali goddum hakkune hawriine goondinbe nder demngal feere'al gom ngal anndaaka, noy himbe mbaawi faamude ko mbi'udon? Haala moodon he meere fuu go'o.

¹⁰ Demle dudde ngoodi nder duuniyaaru, amma nder majje de fuu walaa ngal walaa maana. ¹¹ Nde nii mi waawaa demngal gom, mi kodo to gondo no haalda he am nder maggal, to am miin duu o kodo. ¹² Onon duu ngam nii odon ngidfi kebol kokke de *Ruuhu wadata faa noy walaa, ndenne ndurwee ngatton semmbe moodon fuu naforodon ir kokke cemmbindinooje hawriine goondinbe Iisa *Almasiihu. ¹³ Ndenne, neddo fuu kaaloowo nder demngal

feere'al gom, du'oo, eela Alla hokka d'um baawde fiirtude ko wi'i fuu. ¹⁴ Nde nii mido du'oo nder demngal feere'al gom ngal anndaaka, berne am woni he du'aa'u oo, amma hakkillo am heftataa fuu ko ngonmi mido wi'a nder makko. ¹⁵ Ndenne, noy ngad'anmi? Mi du'oto he berne am fuu, mi du'oto duu no laabiri. Mi yimiran berne am fuu, mi yiman no laabiri duu. ¹⁶ Nde nii a yetti Alla he berne maa fuu nder demngal ngal anndaaka, noy kettiniido ma, mo faamataa ko mbi'ud'aa, waawi wi'ude « Aamiin » ngam a yetti Alla. Joomum anndaa ko ngondaa ada haala. ¹⁷ Baa nde nii du'aa'u maada no woodi faa noy walaa, goddo kay walaa no heba barke makko.

¹⁸ Miin mido yetta Alla, ngam mido buri on, on fuu haalude nder demle feere-fereeje de mi anndaa. ¹⁹ Amma nder hawriine goondinbe Iisa, mi haala konngi joy paamtiniidi heba wobbe duu ekkito no burani kam, mi haala konngi ujunaaji sappo (10 000) nder demle feere-fereeje de pamtinaaki.

²⁰ Banndiraabe, to ngartiree ko'e moodon hano sukaabe. Nder wadude ko woodaa haani ngadon ko'e moodon hano entaabe. Nder taykaaki duu laatee benndube.

²¹ No winndaa nder *Tawreeta wi'aa ko Joomi-raawo wi'i :

Mi haaldan he himbe am nder demle gom de be anndaa.

Mi haaldan he mabbe har demle janaane.

*Amma dum fuu wafataa, be kettinanoo kam.**

²² Ndenne banndiraabe, ngam ir nii he bannidum wadi haalude nder demle feere-fereeje de annaaka hanaa alaama non ngam goondinbe, amma alaama non ngam be ngoondinaay. Annabaaku duu, hanaa alaama non ngam be ngoondinaay, amma alaama non ngam goondinbe.

²³ Alal misaali, onon goondinbe on fuu on kawri, dey neddo moodon fuu tinno no haala nder demngal feere'al ngal annaaka, nde nii warbe hettini mboowaay hi'ude ir majjum naa be ngoondinaay gom ngari ngi'ii ir majjum. Be mbi'an ko onon wonbe no kaala demle feere-fereeje de annaaka deen, no haanjaabe.

²⁴ Amma nde nii on fuu, odon nder wafude annabaaku faa mo goondinaay gom, naa mo annada ko ngondon odon ngada naati, dey annabaaku neddo moodon fuu meema berne makko faa o tefa tuubude. ²⁵ Ko suudinoon nder berne makko fuu no wannintee. Nden o hofu, o turna hoore makko faa e leydi, o sujidana Alla, o wi'a : « Alla no hakkune moodon goonga e goonga. »

Jonnde nder hawriine goondinbe

²⁶ Wakkati kawrudon ngam teddinde Alla, nder moodon goddo no woodi jimol, goddo no janngina, oodo wanngina ko suudi, ooto no haala nder demngal feere'al ngal annaaka gom, goddo duu fiirta ko wi'aa nder maggal. Too ! Banndiraabe am, dume haani wadeede ? Ko

* **14:21** 14.21 Esaaya 28.11-12

haani wadee woni dum fuu dum wadee ngam nafude hawriine goondinbe moodon. ²⁷ Nde nii no woodi hidufe kaala nder demle feerefeereeje, to buru dido naa tato gooto gooto be kaani wadirde dum, nden gada mum goddo fiirta ko be mbi'i. ²⁸ Amma nde tawi piirtoowo ko be mbi'i dum walaa, ndenne sey be ndeyyita, neddo mabbe fuu haalda Alla nder berne mum. ²⁹ Wadoobe annabaaku duu to buru dido naa tato, be ngada gooto gooto, beeto eta ndaara nder hakkillo mum'en ko wi'aa. ³⁰ Amma nde Alla wanniginani gooto nder etoobe daara been wi'a dum ko joomum banti daane mum ngam wi'a goddum, arano pudfudo haalude oon no haani deyyita. ³¹ Goonga non neddo moodon fuu no waawi wada annabaaku, amma sey ngadiron gooto gooto ngam neddo moodon fuu ekkito, heba ko semmbindinta dum. ³² Gadoowo annabaaku no dawrana hoore mum. ³³⁻³⁴ Ngam Alla hanaa Alla fikitaare, amma o Alla jam.

Nde goondinbe kawri, no haani rewbe ndeyyita, be kokkaaka laawol haalude goddum, hano no dum woni idum hi'ee nokku fuu nder kawriide goondinbe. Be kaanaana be njoodo be kettino ko woni no wi'ee hano no *Tawreeta wi'iri dum. ³⁵ Nde ibe ngoodi ko be ngidi faamti-neede, be acca faa nde be kooti, nden be yama goriraabe mabbe. Nder hawriine goondinbe hegaaki baa sedda debbo banta daane wi'a goddum. ³⁶ Naa onon bibbe Korintu, odon miila ko to moodon haala Alla fuddi naa to moodon ka haadi ?

³⁷ Nde nii goddo lamni ko kam no annabi-ijo naa ko kam no keewdo *Ruuhu Alla, too,

no tilsi o annda ko mbinndanmi on d̄um no tilsinoore Joomiraawo. ³⁸ Ned̄fo fuu mo anndaa Alla, faama ko Alla duu anndaa joomum. ³⁹ Ndenne banndiraabe am, tefee kokkal wadude annabaaku, to kad̄ee ned̄fo fuu haalude nder d̄emngal feere'al ngal anndaaka. ⁴⁰ Amma ko wad̄etee fuu, tilay d̄um wad̄ee no haaniri he no d̄artorii.

15

Ummitaaki Almasiihu

¹ Joonin banndiraabe, mido hidi mi miccintina on *Habarū lobbo mo mbaajimi hakkune moodon faa njabudon, penidon he mum. ² *Habarū lobbo oo hisinta on, nde nii on tokkitake waaju am no woodiri. Nde on tokkitaaki mo duu, goondinol moodon wartii meere.

³⁻⁴ Ko artumi yottinde to moodon woni ekkintinol ngol ekkitaami, miin he hoore am. Ekkintinol ngool woni ko *Almasiihu maayi ngam hakkeji meeden, o moobaama nder anyeere, nyalaane tatabere gada mum o ummitii, hano no d̄um winndiraa nder dewte ceniide.

⁵ O wanngani Piyer, nden ko o wanngani *lilaabe sappo e d̄ido been. ⁶ Gada ko o wanngani *lilaabe sappo e d̄ido been, gaba go'o o wanngani banndiraabe makko gom burbe keme joyo. Banndiraabe be o wanngani be, d̄uudal mum'en fuu no mbuuri hannden, amma wobbe duu maayi. ⁷ O wanngani Yakuuba, nden o wanngani kappa kuula *lilaabe been fuu. ⁸ Gada ko o wanngani be, be fuu, nden o sakitii o wanngani kam, baa ko mi nanndaana

he neddo dimaado nder wakkati mo dimol mum yottaaki. ⁹ Hakkune *lilaabe been fuu, miin buri famfude. Mi fotay noddeede *lilaado, ngam mi torriino hawriine goondinbe Alla. ¹⁰ Amma moyyere Alla wadi laatiimi ko ngonmi hannden. Moyyere ndee duu laataaki meere ngam mido buri *lilaabe beeto fuu gollude. Miin he hoore am mi gollaay golle dee, amma moyyere Alla wonnde he am golli de. ¹¹ Nde miin naa *lilaabe beeto mbaajii on, walaa ko senndi waajuuji amin. Ko goondindon dum, kam woni ko min fuu min mbaajoo.

Ummitaaki maaybe

¹² Nde nii min mbaajake dow ummitaaki *Almasiihu hakkune moodon, noy wadata ko nder moodon wofbe no mbi'a ko neddo fuu maayi ummitittaako? ¹³ Nde nii maaydo ummataako, too ndenne, *Almasiihu ummitaaki. ¹⁴ Nde nii *Almasiihu ummitaaki, ndenne waajoo amin, he meere fuu go'o, goondinol moodon duu no meere. ¹⁵ Nde nii maaydo fuu ummitataako, ndenne Alla ummintinaay *Almasiihu, en ceedanake Alla dow fewre ngam en mbi'i o ummintini *Almasiihu he maayde. ¹⁶ Ngam nde nii maaybe ummataakono, nden *Almasiihu he hoore mum ummitaaki. ¹⁷ Nden, nde nii *Almasiihu ummitaaki, too, goondinol moodon he meere fuu go'o, odon ngondi he hakkeji moodon faa warde hannden. ¹⁸ Kaden duu goondinbe *Almasiihu maaynoobe fuu mursi. ¹⁹ Nde nii ngam mbuurnam meeden nder duuniyaaru nduu tan wadi ndekuden tammude

meeden dow *Almasiihu, ndenne enen furi himbe fuu yurminaade.

²⁰ Amma nde goonga, *Almasiihu ummitake, o laatake arano nder maaybe ummitii. ²¹ Maayde har neddo gooto naatiri duuniyaaru, hano non duu ummitaaki har neddo gooto wariri. ²² Hano no himbe fuu maayirta daliila kawtal mum'en he Adamu, hano non duu woodube kawtal he *Almasiihu fuu kebirta mbuurnam kesam. ²³ Amma ndaaree no ummitaaki wa'ata nii : Arannde nii *Almasiihu artee umminee, nden nyannde o wartowi, goondinbe mo fuu umminee. ²⁴ Nden timmol duuniyaaru wara, o heba jaalorgal dow laamiibe duuniyaaru fuu, dow laamu ginni fuu he dow iri baawde fuu, o soyyoo, o hokkita Alla *Baabiraawo aardangal laamu nguun.

²⁵ Amma nyannde *Almasiihu warti, tilay non o laamoo sey nyannde Alla watti waybe makko fuu ley teppe makko. ²⁶ Ganyo cakititeedo halkee oon woni maayde. ²⁷ Ngam no winndaa, wi'aa : *Alla watti huune fuu ley teppe makko.** Amma nde wi'aama : Huune fuu wattaama ley teppe makko, ndenne laabal non ko Alla gattudo huune fuu ley teppe makko oon limtataake he wattaabe ley teppe makko. ²⁸ Gada ko Alla *Baabiraawo watti huune fuu nder baawde Biyum, ndenne Biyiiko oon he hoore mum leesintoo yeeso makko, ngam *Baabiraawo oon dawra dow neddo fuu he dow huune fuu. ²⁹ Nde nii maaybe ummitataako, ndenne dume wadanaabe *batisma nokku maaybe mum'en tefata ? Nde nii tawi maaybe ummitataako,

* 15:27 15.27 Jabuura 8.7

dume wadi himbe no ngadane *baisma ngam ko'e mum'en ? ³⁰ Enen e ko'e meeden dume wadi, eden parritaa wakkati fuu nder mbuur-nam meeden ? ³¹ Goonga non banndiraabe, ko nyannde fuu mido daane maayde. Goonga non duu ko ofon teddi to am daliila kawtal moodon he Iisa *Almasihu, Joomiraawo meeden. ³² Nder Efeesu, mi habdi himbe laatiibe kam'en e ndabba ladde fuu jikku ngootu. Nde nii tawiino ngam gidaale berne bii-aadama non wadi kabdumi he mabbe, dume dum nafirta kam ? Nde nii maaybe ummitataako, ndenne : *En nyaamu, njaren, ngam jaano en maayan.*[†]

³³ To njabee godfo majjina on : « Tokkodirde he bondo no bonna jikku nedfo lobbu. »
³⁴ Pukkinee hakkillooji moodon no haaniri, celon wafude hakke, ngam hakkune moodon wobbe hanaa no anndu Alla non. Ko kaalumi dum, semteene moodon non.

Ummitaaki balli

³⁵ Tawte godfo yaman wi'a : « Noy maaybe ummitortoo ? Nde be ummitake iri balli diye be ummiditoo ? » ³⁶ Aan pamdufo hakkillo gadoowo ir yamde dee, wabbere nde aawudaa fuu hanaa sey nde nyola ko nde fuda. ³⁷ Aawdiiri fuu ndi aawudaa, gawri non naa alkamaari non naa aawdiiri gom non, hanaa wasaano aawudaa amma gabbe deen aawudaa. ³⁸ Gada a aawii aawdiiri ndiin, Alla fudinta ndi no hidiri, hokka wabbere fuu taddi ndi subanii dum.

³⁹ Balli feere-ferreeji Alla tagi, no woodi ko senndi banndu bii-aadama he balli dabbaaji,

[†] 15:32 15.32 Esaaya 22.13

pooli, naa liyyi. ⁴⁰ Huune fuu ko o tagi, nde dow wuuri naa ley wuuri o taganii d̄um ɓanndu hoore mum. Wodde ɓalli majji duu no ceedi. ⁴¹ Yelkitol naange hawtaa he yelkitol lewru, hano non duu yelkitol majje no seedi he yelkitol koode. Nder koode duu, hoodere fuu he yelkitol mum.

⁴² Ndaa, nii ummitaaki maaybe wa'i: Nde ɓanndu wattaama nder annyeere, ndu nyolan hano no wabbere awaane nyolirta ko fudaa. Amma nde ndu ummitake ndu nyolataa faa abada. ⁴³ Nde ɓanndu wattaama nder annyeere, ndu walaa fuu teddungal gom, amma nde ndu ummintinaama, ndu heewan teddungal. Nde nii ndu wattaama nder annyeere ndu walaa semmbe fuu, amma nde ndu ummitake indu heewi semmbe. ⁴⁴ ɓanndu ned̄ɗo ufee ɓanndu tagaado, dey ummitoo ɓanndu yuwnu to *Ruuhu Ceniido. Nde nii ɓanndu no d̄on ndu tagaabe njeyii, too ɓanndu no d̄on, ndu *Ruuhu Ceniido jeyii. ⁴⁵ No winndaa, wi'aa: *Aadamu, artaado tageede oon no buurdo.*‡ Amma Aadamu cakitiido oon, no *Ruuhu Alla, kokkoowo mbuurnam. ⁴⁶ Hanaa ko wuuri daliila *Ruuhu Alla woni ko arti amma ko woodi yonki. Ko wuuri daliila *Ruuhu Alla kam sakitii. ⁴⁷ Arano oon sallaare tagiraa, amma d̄idabo oon kay dow yuwi. ⁴⁸ Balli himbe duuniyaaru he ɓanndu tagiraado sallaare oon fuu no go'o. Balli wonbe dow kammu duu, he ɓanndu yuwɗo he *Ruuhu oon fuu no go'o. ⁴⁹ En nanndii he tagiraado sallaare oon, amma yahde yeeso en nanndowan

‡ 15:45 15.45 Fud̄forde 2.7

he yuwdo he *Ruuhu oon duu.

⁵⁰ Banndiraabe ko mbi'anmi on nii woni ko tabbat tewu e yiyam ndonataa Laamu Alla. Kaden duu ko nyolata fuu waawaa ronude ko nyolataa. ⁵¹⁻⁵² Mi haalanan on sirri gom duu : Hanaa en fuu maayidita, amma wakkati fuu mo luwal cakitittoongal ngaal fuufaa, nder wakkatiyel gootel, nder mayyande hitere, en fuu, maaybe he be maayaay balli mum'en fuu mbayletee. Nden maaynoobe ummidotoo he balli di maayataa. Enen be maayaay duu, balli meeden mbaylee. ⁵³ Ndenne no tilsi ko nyolata fuu heba banndu ndu nyolataa faa abada. Banndu maayooru duu warta ndu maayataa faa abada. ⁵⁴ Nde banndu nyolooru fuu hebi banndu ndu nyolataa faa abada, nde nii banndu maayooru duu warti ndu maayataa faa abada, ndenne huune fuu no hi'irtee hano no dum winndaa, dum wi'aa :

Jaalorgal modi maayde kup.§

⁵⁵ *Maayde, toy jaalorgal maada woni ?*

*Maayde, toy tooke maada ngoni ?**

⁵⁶ Tooke maa ngoni hakke, semmbe hakke woni tilsinooje *Tawreeta. ⁵⁷ Yettoore laatanoo Alla, kokkoowo en jaalorgal daliila Iisa *Almasiihu, Joomiraawo meeden.

⁵⁸ Ndenne banndiraabe am horsube, tarsinee faa wooda, to huune fuu jaaloo on. Wakkati fuu ofon beydoro yahde yeeso nder golle Joomiraawo ngam ofon anndi ko gollal ngal ngollanton Joomiraawo ngaal hanaa golle meere.

§ 15:54 15.54 Esaaya 25.8 * 15:55 15.55 Hose'a 13.14

16

Filla balla hawriine goondinbe Ursaliima

¹ Joonin, har ko daarata kawrol ceede ngam wallude himbe Alla wonbe *Ursaliima, ngadée ko yamumi tokkube Iisa wonbe Galatiya ngada. ² Alal fuu, nedfo moodon fuu itta nder ko hebi, resa dey-dey no waawi. To on njoođee ndoomon nyannde ngarmi, ko tefon hawrude ceede deen. ³ Nde nii mi wari, mi lilan be cubidon, mi hokka be dereeji kollooji ko onon cubi be, be ngadda balla moodon *Ursaliima. ⁴ Nde nii foti mi yaha, miin he hoore am, mi yaadan he maɓbe.

Anniya jahaangal Pol

⁵ Mi waran, mi weerana on, amma sey to mi fanti Makedoniya, ngam mi subake tokkirde toon ko mi yottowo to moodon. ⁶ Nde nii mi wari, mi weeranan on balde seɗɗa naa duu no wafa mi dabba to moodon ngam mballon kam nder jahaangal am, heba to pondiimi fuu, mido woodi ko waawi yottinde kam toon. ⁷ Mi hidaa mi fanta to moodon tan mi yawta ngam mido hidi nde Joomiraawo jabi, mi wafa wakkati hakkune moodon. ⁸ Gaɗa Juulde kettol alkamaari, mi dillan Efeesu. Amma joonin mi hidaa dillude toon, ⁹ ngam laawol manngol udditani kam, laawol wafude golle am toon, baa nii ko waybe am no duudi.

¹⁰ Nde Timote wari to moodon, mbernee mo no woodiri, ngam walaa ko senndi min, kanko he hoore makko o gollanoowo Joomiraawo. ¹¹ Ndenne, to nedfo moodon fuu daaru mo meere. Mballee mo nder jahaangal makko, ngam

o heba no o wardi to am jam he seyo. Miin he banndiraabe meeden gom, miden ndoomi mo Efeesu.

¹² Har ko daarata Apolos banndiraawo meeden, mi eelii mo faa noy walaa o wara, o warda he banndiraabe meeden beeto to moodon. Amma o hidaa fuu-fu warde to moodon jooni. Nyannde fuu o hebowi laawol o waran.

Baynodirol

¹³ Laatee siryyiibe, ndaree no woodfiri dow goondinol moodon, laatodon suusube, beydon semmbididde. ¹⁴ Ko ngatton fuu, ngadiron dum he hidde.

¹⁵ Banndiraabe am ko eelanmi on kaden woni, odon anndi ko Istefanas e koreeji mum ngoni artube goondinde Iisa nder Akaya fuu. Be kokki ko'e mabbe ngam wallude himbe Alla. ¹⁶ Downtanee ir himbe bee. Downtanee duu gollidooɓe he mabbe, tampidi he mabbe. ¹⁷ Mi nani beldum garki Istefanas, Fortunatus e Akaykus ngam dum wa'anaa kam hano onon he ko'e moodon ngari to am. ¹⁸ Be pukkini hakkillo am, be pukkini hakkillooji moodon, onon duu. Ndenne paamee no teddirton ir himbe bee.

¹⁹ Kawriide goondinbe Iisa gonde nder leydi Asiya fuu no njewta on. Akilas, Piriskilla he hawriine goondinbe warooɓe no kawra nder baade mabbe fuu dow innde Joomiraawo, no njewta on sanne. ²⁰ Banndiraabe tawaabe do fuu no njewta on. Neddo moodon fuu wunndoo bannum, yewta mo nder hidde mawne.

²¹ Miin Pol, miin he hoore am, winndani on cannooje dee he junngo am.

²² Nedfo fuu mo hidaa Joomiraawo, kuddi saama dow mum !

Maranata ! War ! Yaa Joomiraawo amin.

²³ Moyyere Iisa Joomiraawo meeden wonda he moodon !

²⁴ Midō hidī on, on fuu, nder kawtal meeden he Iisa *Almasiihu.

**Ko woni Amaana Keso
Fulfulde, Western Niger: Ko woni Amaana Keso
(Bible)**

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Fulfulde, Western Niger)

Translation by: SIM Niger

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

03866d8b-1da2-5821-b01d-4d382a1cd5d9